



(ISSN: 2587-0238)

Çopur, A., Ahiskali, E.E., Varol, A., Balci, B. & Ekinay, Y.D. (2023). The Effect of Creative Drama Method on the Development of Historical Empathy Skill in Secondary School Students, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(23), 1368-1393.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.638>

Article Type (Makale Türü): Research Article

## THE EFFECT OF CREATIVE DRAMA METHOD ON THE DEVELOPMENT OF HISTORICAL EMPATHY SKILL IN SECONDARY SCHOOL STUDENTS<sup>1</sup>

**Ahmet ÇOPUR**

*Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir University, Balıkesir, Turkey, ahmetcopur@balikesir.edu.tr*

*ORCID: 0000-0003-3837-7260*

**Ezgi Eylem AHISKALI**

*Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir University, Balıkesir, Turkey, eylemezhiskali@gmail.com*

*ORCID: 0000-0003-4471-8228*

**Aylin VAROL**

*Lisans Öğrencisi, Balıkesir University, Balıkesir, Turkey, varolaylin25@gmail.com*

*ORCID: 0009-0006-4600-5941*

**Bilgenur BALCI**

*Lisans Öğrencisi, Balıkesir University, Balıkesir, Turkey, balcibilge51@gmail.com*

*ORCID: 0009-0005-4023-0657*

**Yunus Doğan EKİNAY**

*Lisans Öğrencisi, Balıkesir University, Balıkesir, Turkey, ekinayy85@gmail.com*

*ORCID: 0009-0001-2557-6845*

*Received: 02.02.2023*

*Accepted: 12.08.2023*

*Published: 01.09.2023*

### ABSTRACT

This study, conducted to determine the effect of creative drama method on students' acquisition of historical empathy skill in the social studies course curriculum, was conducted with the case study method. Convenience sampling was used to identify the study group which consisted of 7th grade students in a middle school in Karesi, one of the central districts of Balıkesir. The study data were collected using the reflective writing form developed to evaluate the experimental process following the creative drama sessions. Content analysis was employed to analyze the data obtained during the evaluation phase of the creative drama practices. In this context, the statements in the reflective writing forms were interpreted by grouping them under themes. At the end of the research, it was found that the lessons carried out through creative drama sessions developed a sense of historical empathy in students, students' interest in the social studies course increased with the use of creative drama, they actively participated in the lesson, the lessons became more fun, and students were able to make comparisons between the present and the past by putting themselves in the place of people in ancient times through creative drama. In addition, it was determined that the creative drama process developed a sense of curiosity in students and they became aware of the effects of past civilizations on today's knowledge, communication and technology accumulation. At the conclusion of the study, it was suggested that creative drama processes should be utilized in the social studies course to understand the behaviors, emotions and thoughts of people living in past eras and that teachers' and prospective teachers' awareness of the functionality of creative drama processes in the social studies course should be improved.

**Keywords:** Creative drama, historical empathy, secondary school students, social studies.

<sup>1</sup> This study was created by making use of the authors' research project, "Understanding the Stone Age", which participated in the TUBITAK 2242 University Students Research Project Competition.

## INTRODUCTION

Today, it is crucial to raise individuals who are compatible with the society in which they live. Families and communities are of fundamental importance in ensuring this harmony and education plays a supportive role in this process in helping individuals achieve this compatibility. Educational institutions have important duties in this regard since education makes it possible to teach detailed information related to geography, cultural structure, traditions and customs, individual differences, social problems and solutions, institutions and their functions (Kılıçoğlu, 2012). The Social Studies course, taught within the scope of basic education, is also very important in fulfilling this function as it includes multiple disciplines (Ministry of National Education [MoNE], 2018). History, one of the disciplines within the Social Studies course, reminds individuals that society has a deep-rooted past and contributes to understanding the present and developing foresight for the future (Aysal, 2012).

Empathy, defined as putting oneself in the other person's shoes and making sense of their feelings, thoughts and actions (Basch, 1983), is a widely used concept in psychology. The concept of historical empathy was proposed by the historian Leopold von Ranke in the mid-19th century (Lazarakou, 2008). von Ranke emphasized the importance of historians understanding the thoughts and feelings of people who lived in the past and pointed out that they should understand not only the events but also the emotions and thoughts of the people involved in these events (Cited in Şanbey, 1960). In this context, historical empathy can be defined as evaluating the past in the context of the conditions of its own time rather than the value judgments of the present, looking at the events that people experienced in the historical process from their perspective and understanding their perspectives and the necessity of making them permanent on contemporary ground (Foster, 2001; Yılmaz and Koca, 2012).

Endacott and Brooks define historical empathy as the cognitive and affective interaction that students establish with historical figures to make better sense of their experiences, decisions or behaviors (Endacott and Brooks, 2008, p.1). Another definition explains historical empathy as the process of making sense of historical events and periods by focusing on the perspectives of the people who lived in different times and places and the conditions of that period (Lee and Ashby, 1987). Historical empathy has been used as an important method in historical research, enabling historians to understand historical events by thinking with the emotions, feelings and behaviors of the people who lived in the past (Yılmaz and Koca, 2012). In this respect, historical empathy can be seen as a tool that enables making comparisons based on historical evidence and approaching the historical reality of that period.

Unlike the usage of "empathy" in psychology, historical empathy is a concept that has a cognitive dimension as well as an affective dimension (Dilek and Alabaş, 2011; Yılmaz, 2011). Empathy, which is accepted as the first step of historical empathy, consists of cognitive and affective processes. Although the concept of empathy was used only as a cognitive dimension until the 1950s, it was concluded in the 1960s that the concept of empathy has an affective dimension as well (Duman, 2011). In this context, it was stated in the literature that the cognitive dimension of empathy consists of the ability to think, perceive and understand, but this dimension alone is not

sufficient and the emotional dimension of empathy should also be addressed (Dilek and Alabaş, 2011). In addition, Endacott and Brooks (2013) stated that historical empathy consists of a three-legged component including historical context, perspective taking and affective connection.

The concept of historical empathy was included in the 2005 Social Studies Curriculum and a distinction was made between the concepts of empathy and historical empathy (MoNE, 2005). Historical empathy is defined as a cognitive process in this program, while empathy, which is addressed by psychology, is regarded as an affective process. In addition, historical empathy is stated as a "skill to be taught directly" in the "Economy and Social Life" unit in the 7th grade (Şahin, 2021). On the other hand, the concept of historical empathy is not included in the 2018 Social Studies Curriculum, and only empathy is included among the basic skills (MoNE, 2018), aiming to support students in comprehending historical events, people, personalities and behaviors and in developing their critical thinking skills.

The affective dimension of historical empathy involves the ability to understand and feel the emotions experienced by the people of the past. This dimension helps people to understand reactions to historical events and the reasons behind them and to think historically. In this context, students are expected to form a critical perspective based on historical evidence (MoNE, 2018). In the teaching process structured by utilizing historical evidence, it is important that students who question historical evidence are able to solve problems with appropriate and purposeful questions. The use of historical empathy during the teaching of history in the Social Studies course presents the unauthentic factors of historical events by examining the emotions, thoughts, beliefs and perspectives of the people who lived in the past. Thus, students can learn by relating the events of the past to the present. In addition, historical empathy makes students more interested in history and adds fun to the lessons. Similarly, Altıkulaç and Gökkaya (2014) stated that teaching historical empathy in Social Studies lessons can provide more meaningful learning by eliminating the boredom related to dryly learning the actions of the people in the past, and Fidan (2023) reported that the use of historical empathy activities will contribute to the students in the cognitive and affective domains.

While historical novels, biographies, stories, historical documentaries, films, series and documents can be used to help students acquire historical empathy, some constructivist methods can also be utilized such as historical reenactment, creative drama and theater practices; visits to historical sites, having students dream, making decisions between past and present and engage in structured spot-the-difference activities (Kabapınar, 2005; Şimşek, 2006; Yılmaz and Şeker, 2011; Karabağ, 2015). This study aimed to have students acquire historical empathy by using creative drama method, one of these constructivist methods cited above.

Creative drama method is reported in the literature as highly effective on developing positive attitudes towards the social studies course, increasing academic achievement and providing permanent trace learning (Aykaç and Adigüzel, 2011; Karataş, 2011; Yılmaz, 2013; Rüzgâr, 2014; Bingöl, 2015; Aksüt, 2016; Sarı, 2017; Çetinkaya Aydoğdu, 2021, Fidan, 2023). Previous studies generally recommended the use of creative drama method in the social studies course. However, this study, unlike the studies in the literature, aimed to help middle school

students acquire the skill of historical empathy, which is included in the Social Studies Curriculum, and to make their learning permanent by enabling them to look at events from different perspectives. In addition, it was also aimed to create an activity-based and productive course environment in which students actively participate in the process, make connections between the events that occur in the process, make comments and develop high-level thinking skills in accordance with the requirements of the Social Studies Curriculum. Based on the idea that it will be easier for children to make connections between historical events and acquire historical empathy skills with this method (Ulusoy and Dilmaç, 2014), this study will contribute to the development of students' historical empathy and thinking skills via sample activities that will develop their historical empathy skills. It is believed that the present study will contribute to other researchers as an exemplary practice regarding the use of creative drama activities in the acquisition of historical empathy skills. In this respect, it can be argued that the study has a unique significance.

Some studies were conducted on historical empathy in social studies reporting that historical empathy skill is a teachable, cognitive and high-level skill (Karabağ (2003); that students develop empathy skills by drawing pictures (Kabapınar, 2005), that the use of "expedition diaries" contributes to the development of students' historical empathy skills (Çalışkan, 2008), that the use of memoirs in Social Studies course improves students' historical empathy skills (Altıkulaç and Gökkaya, 2014) and that utilizing primary and secondary sources on the development of historical empathy skills is effective (Brooks, 2011). In addition, Kaygısız (2019) prepared applied activities for the acquisition of historical empathy in the Social Studies course and found that students had a positive attitude towards historical empathy activities, while Kondoyianni and Kosti (2011) used creative drama method with 9th graders in their study, concluding that creative drama positively affected students' empathic approaches towards the past based on students' historical empathy levels.

It is clear from the literature that creative drama is an effective method in the acquisition of historical empathy skills. Unlike other lesson activity plans, creative drama process consists of warm-up, improvisation and evaluation stages. In this study, first two warm-up activities suitable for the dramatic situation were used, then an improvisation phase was conducted consisting of dramatic fictions of three prehistoric periods with three features, and finally an evaluation phase was done using creative writing. The study sought the answer to the following question within the framework of the implemented lesson plan: "Does creative drama contribute to students' acquisition of historical empathy skills?". The research was limited to the 7th grade Social Studies course, acquisition of historical empathy, creative drama method and creative writing technique.

## **METHOD**

### **Research Design**

This study aimed to determine the effect of creative drama method on students' acquisition of historical empathy skills by using the case study method. The case study method, which is defined as an in-depth examination of a limited system (Merriam, 2018), is used to examine a system through in-depth data collection in a specific time period (Creswell and Poth, 2018). Since a system (acquisition of historical empathy skills through creative drama

practices) was examined through in-depth data collection in a certain period of time in this study, case study method was deemed suitable to use.

### **Study Group**

The study participants were identified by convenience sampling, one of the purposive sampling techniques. Purposive sampling was used in this study because it provides the opportunity to obtain in-depth data on the research topic (Patton, 2014) as well as the identification of voluntary and suitable participants (Creswell, 2012). In this context, the participants of the study consisted of 32 students in two 7th grade classes of a middle school located in one of the central districts of Balikesir in the 2022-2023 academic year.

### **Data Collection Tools**

The research data were collected with a reflective writing form (letter to the past) used in the creative drama workshop to evaluate the process. The reflective writing form, which is frequently used in studies where creative drama is used as a method, was developed by the researchers by utilizing the examples in the literature. The form, which consisted of two sections as instruction and application, were developed by the researchers and finalized based on expert opinions in regards to language and content. The statement "imagine that you are a person living in ancient times" was added to the form to ensure that students understand people living in the past.

### **Data Collection Process**

The creative drama sessions were conducted as two sessions in classrooms, in two class hours, under the guidance of a creative drama leader. The creative drama leader took an active role in planning the process, making preliminary preparations, shaping the creative drama workshop and piloting the activities. The prepared activities in these sessions guided by the creative drama leader were designed to reveal and develop a sense of historical empathy in students. In this framework, the participants were asked to think and speak as they felt (improvisation), to express their thoughts freely without being bound to a text within the framework of the subject (free thinking technique), to express their feelings and thoughts in writing (letter writing) and to act out (improvisation). The evaluation of the process was structured by brainstorming and letter writing.

### **Data Analysis**

The data obtained during the evaluation phase of the creative drama practices were analyzed through content analysis. Content analysis, a technique that allows to present unwritten transmission based on the written text (Tavşancıl and Aslan, 2001), was preferred because it allows inferring the meaning of historical empathy from the students' texts (reflective writing form). In this direction, themes were obtained by bringing together similar discourses to determine the contribution of creative drama to students' historical empathy skill levels. The data obtained as a result of the analysis of the reflective writing forms were interpreted in the findings section.

**Validity, Reliability and Ethics**

Reliability of qualitative research is ensured by the consistency of the researcher's method and validity is ensured by the control of the researcher regarding the accuracy of the findings (Gibbs, 2007). In this context, it is recommended to re-examine the analyzed data at different times, to compare the data continuously during the coding phase and to cross-check the data by a different researcher (Gibbs, 2007). Based on these recommendations, the data were checked at different times to ensure the reliability of the study. In addition, a field expert cross-checked the analyzed data. The field expert was asked to analyze all the data. As a result of this analysis, the agreement between codes and themes (Miles and Huberman, 2016) was calculated as 88%.

The study was conducted in accordance with research and publication ethics after obtaining all necessary permissions. In this context, permission for the study was obtained from the Directorate of National Education, parental permissions were obtained and the ethics committee permission was given by the Balikesir University Social and Human Sciences Ethics Committee, with the decision numbered 2022/06 on 16.12.2022.

**FINDINGS**

Table 1 presents the findings regarding the contribution of creative drama to students' historical empathy skills:

**Table 1.** Findings Regarding the Contribution of Creative Drama to Students' Historical Empathy Skills

Theme	Discourse*	Participant
<b>Empathy</b>	Thanks to the activity, I better understood the difficulties that people faced in ancient times.	P1, P 2, P 3, P 7, P 8, P 9, P 13, P 18, P 19, P 21
	When I heard that you used to draw on stones to draw pictures, I was very interested and I thought about how you drew them, but now we don't draw pictures on cave walls.	P 9
	We don't write on cave walls anymore, but I realized that it is hard to write on the hard stones in the cave.	P 3
	Those days were very difficult and I wouldn't want to live in those times.	P 4
<b>Comparison</b>	I couldn't stay in the cave, it would be too cold. It's so hard to live there...	P 6
	I was struck by the fact that in our new age, children are addicted to their phones but in older times people had different tasks, they had no technology and they were always busy with things.	P 10
	I wanted to tell you that you had a good life, not as modern as it is now, but still a good, enjoyable life.	P 12
	Now we have everything, TV, tablet, internet. Sometimes I want to live in your era, but when I think about it, you had a lot of difficulties.	P 14, P 22, P 23, P 24
<b>Curiosity</b>	The things that are made with electronic devices today used to be handmade.	P 17, P 20
	Without writing, it was difficult for people to communicate with each other.	P 22, P 24
	These inventions may be the most necessary inventions today and I always imagine how they came up with these inventions.	P 5
	What religion did you believe in? What was your favorite activity? Did you know how to swim? How did you clean yourself??	P 6, P 7

<b>Appreciation</b>	I wonder what it was like to live in ancient times, lighting a fire with a flint, cave life...	P 6, P 7, P 11
	It is thanks to them that fire was invented and life was very difficult at that time.	P 1, P 2,
	It is important that people living in past ages invented bartering, the wheel, fire and hunting.	P 2, P 5, P 12
	I respect you a thousand times more.	P 13
	You discovered fire, we use it. You discovered plants, we eat them.	P 15, P 18
	I have been very interested in your clothes, your traditions, your regions.	P 18

\* Similar discourses were combined and participants with similar discourses were indicated with codes by the relevant discourse.

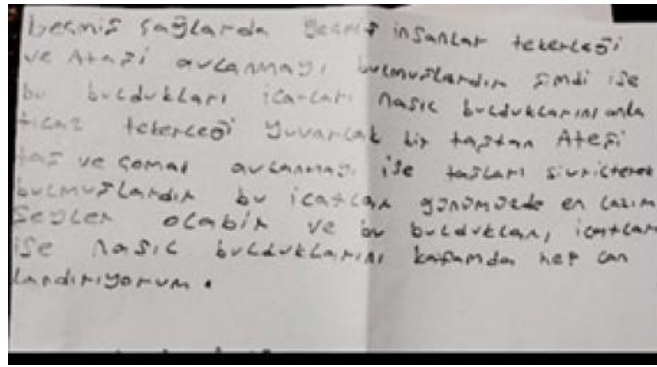
Analysis of Table 1 shows that the data are grouped under four themes: "empathy, comparison, curiosity and appreciation". The first theme is "empathy". In this theme, the general thoughts of the participants can be summarized as "thanks to the activity, I better understood the difficulties experienced by people in ancient times". In this regard, P2 expressed his/her opinion as "Dear ancestor, I know that you had a lot of difficulties at that time. When there was no money, you were always bartering, lighting the fire with stones, carving the writings on the walls" while P13 said "These events you experienced were very, very difficult. When I think about it for a moment, I find it extremely difficult" showing that they had historical empathy with the people living at that time. According to this finding, the participants better understood the events and people living in ancient times through creative drama activities and that they were able to put themselves in the shoes of the people living in those times.

According to Table 1, the second theme is the theme of "comparison". While P10 expressed his/her thoughts on this subject as follows: "I was struck by the fact that in our new age, children are addicted to their phones but in older times people had different tasks, they had no technology and they were always busy with things", P3 said: "Dear ancestors, we no longer write on cave walls. I realized that it was difficult to write on the hard stones of the cave. I understand your difficulties better now." The participants drew attention to the increasing use of technology by making a connection between today and the past, and critically expressed today's technology addiction by underlining the technology-free life of the people of that period

The third theme obtained as a result of the research is the theme of "curiosity". Participant P5 expressed his/her thoughts on this subject as follows: "People living in past ages invented the wheel, fire and hunting. Now I am trying to understand how they found these inventions. They found the wheel from a round stone, fire from a stone, and hunting by chipping the stones. These inventions may be the inventions we need today. I always visualize in my mind how they found these inventions." Participant P6 said, "How did you light fires? If it were me, I would want to die. I could not stay in the cave, it would be very cold. It is so hard to live there, that it is not clear whether there is dinner or not. I wonder which religion you believed in. What was your favorite activity? I think it was sleeping. I wonder if you could swim, how did you clean yourself? If you are reading this letter, greetings." Based on these sincere opinions it can be argued that students' sense of curiosity may have been stimulated the creative drama method. The participants also stated the importance of the inventions of that

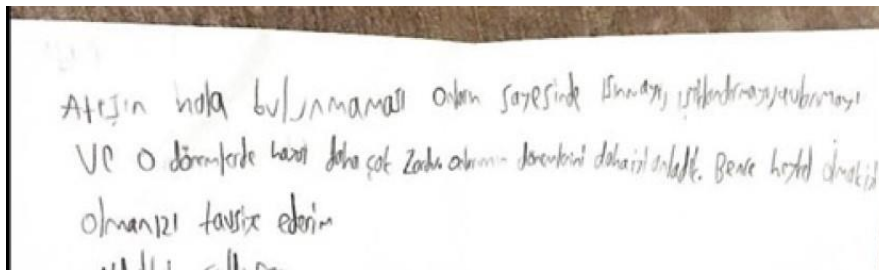
period by putting themselves in the place of people who lived in the time when inventions were not made. From this point of view, it can be argued that their historical empathy skills regarding historical events developed.

The fourth theme obtained as a result of the research is the theme of "appreciation". In this regard, participant P1 stated the following: "It is thanks to them that fire was found and life was very difficult in those times. I better understood the periods they lived in." Participant P2 said: "Dear ancestor, I know that you had a lot of difficulties at that time. You were bartering when there was no money. You were lighting the fire with stones and carving the writings on the walls." Based on these views, it can be argued that the participants associated the difficulty of life with the lack of fire, lack of technology and limited food. In addition, the participants associated the discovery of fire with their ancestors living in past ages and expressed how people living in those times found inventions and that it was difficult to live without fire. The excerpt in Letter 1 is an example of this:



**Figure 1.** Letter 1

As seen in Letter 1, the participant felt curiosity about what the inventions of the past were made of and why they were made, and as they have not lost their importance today, he/she questioned where these inventions came from and how they were developed.



**Figure 2.** Letter 2

Letter 2 exemplifies the idea that inventions in the past make life easier today. The participant, who thinks that living conditions were more difficult in the past, is grateful to and appreciates his/her ancestors for their inventions that made life easier today.



## **CONCLUSION and DISCUSSION**

Based on the findings of the study, it was concluded that students who acquired historical empathy skills gained important achievements such as understanding the past, comparatively evaluating the past and the present, and appreciating the contribution of the past to the present. In addition, it was determined that the lessons structured with creative drama method activated students' sense of curiosity and they acquired historical empathy skills by comparing the present with the past. Similarly, it is stated in the literature that the connections between events, situations and people can be comprehended more easily with the creative drama method (Kara and Çam, 2007; Çelikkaya and Kuş, 2009). Several studies reported that using creative drama method in the lesson positively affected the students and that creative drama method had a positive effect on student acquisitions and attitudes (Debreli, 2011; Karataş, 2011; Nayci, 2011; Malbeleşli, 2011; Yılmaz, 2011; Subaşı, 2012; Ütkür, 2012; Akkuş, 2013; Yılmaz, 2013; Zayimoğlu Öztürk, 2013). Research suggests that since creative drama method is one of the effective methods that can be used in social studies teaching to support skills acquisition, it may be useful for educators who will teach social studies courses to receive creative drama training to increase the efficiency of the courses given in schools (Aykaç and Adıgüzel, 2011).

Research findings show that students make connections with aspects such as nutrition and technology related to the period in which people lived and historical events took place. It is reported in the literature that the Social Studies course structured with creative drama method was more effective in increasing empathic and social skills, analytical thinking and academic achievement compared to the course taught with traditional teaching (Yılmaz and Ceylan, 2020). In addition, some studies on this subject concluded that students' cognitive, affective, social and moral development was positive in the empathic learning process with creative drama practices (Kartal, 2009; Yılmaz and Ceylan, 2020). It can be argued that these results in the literature are parallel to the findings of the present study. Examination of the effect of creative drama method on the development of historical empathy skills in middle school students showed that it also had a positive effect in the Social Studies course on appreciation and putting oneself in someone else's shoes. Since the students were involved in their narratives and were able to put themselves in the place of historical figures, they felt as if they were in the events and were able to interpret the events independently. Similarly, Brooks (2008) concluded that students' historical empathy skills improved with the creative drama method.

Another noteworthy result of this study is related to the power of creative drama on unveiling the imagination (Akdeniz, 2019). It was concluded that creative drama is an effective way to look at historical events from different perspectives. In future studies using this method, it should be kept in mind that the findings obtained are more open to interpretation than the findings obtained with other methods, since artistic processes involve movements, mimics and gestures, visuals, silent movements, watching and listening rather than using words, and this makes it difficult to match the subject area during the analysis (Denzin and Lincoln, 1998; Mason, 2002).

Based on the examination of the effect of creative drama method on the development of historical empathy skills in middle school students, it was determined that the students felt excited and curious. These findings are

in parallel with the findings of Karabağ (2003) who found that students enjoyed the lessons taught with historical empathy skills more than the lessons taught with a traditional teaching technique. Similarly, Çolak (2019) found that creative drama-based activities are more fun. In addition, creative drama activity positively affects communication within the group since it is done as a group. Another study (Koç & Geçit, 2021) also concluded that the creative drama method increased interest, enthusiasm, participation, interaction and communication among students.

### **SUGGESTIONS**

- According to the results of the research, students who acquired historical empathy skills gained important achievements such as understanding the past, comparatively evaluating the past and the present, and appreciating the contribution of the past to the present. In this respect, historical empathy skills can be developed in students by utilizing creative drama techniques.
- According to research results, it was concluded that the Social Studies course structured with the creative drama method was more fun, and that it was useful for providing many additional benefits such as higher focus on the lesson, active participation and making the lesson interesting. From this point of view, it can be suggested to ensure the widespread use of creative drama method.
- It is also suggested that teachers should pay attention to the appropriateness of the topic and the adequacy of historical evidence in creative drama workshops as these will facilitate students' understanding of the different thoughts and behaviors of people in the past times through the teacher's guiding instructions and will help students to establish context by influencing their perspective.

### **ETHICAL TEXT**

"This article complies with the writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, and ethics rules of the journal. The responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the author(s)."

The study was conducted in accordance with research and publication ethics after obtaining all necessary permissions. In this context, permission for the study was obtained from the Directorate of National Education, parental permissions were obtained and the ethics committee permission was given by the Balıkesir University Social and Human Sciences Ethics Committee, with the decision numbered 2022/06 on 16.12.2022.

**Authors Contribution Rate:** In this study, the contribution rate of the first author is 20%, the contribution rate of the second author is 20%, the contribution rate of the third author is 20%, the contribution rate of the fourth author is 20%, and the contribution rate of the fifth author is 20%.

**REFERENCES**

- Akdeniz, C. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin hayal gücüne yönelik bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Akkuş, Ç. (2013). *İlköğretim birinci sınıf hayat bilgisi dersindeki fen kavramlarının drama yöntemiyle öğretiminin öğrenmedeki başarı ve kalıcılığa etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Altıkulaç, A., & Gökkaya, K. A. (2014). Tarih öğretiminde hatıratların kullanımının tarihsel empati becerisine etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (1), 21-35.
- Ashby, R. & Lee, P. (1987). Children's concepts of empathy and understanding in history. In Portal, C. (Ed.), *The History Curriculum for Teachers* (pp. 62-88). The Falmer Press.
- Aykaç, M., & Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramının yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(19), 297-314.
- Aysal, A. (2012). *İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin akademik başarıya etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Basch, M. (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations. *J Am Psychoanal Assoc*, 31, 101-126.
- Brooks, S. (2008). Displaying historical empathy: what impact can a writing assignment have? *Social Studies Research and Practice*, 2(3), 130-146.
- Brooks, S. (2011). Historical empathy as perspective recognition and care in one secondary social Studies Classroom. *Theory & Research in Social Education*, 39(12), 166-202.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications .
- Çalışkan, H. (2008, Haziran 23-25). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatinin Kullanılmasına Yönelik Örnek Bir Uygulama: Sefer Günlükleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Konferansı Bildiri Kitapçığı, Doğu Akdeniz Üniversitesi* .
- Çelikkaya, T., & Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741-758.
- Çolak, G. (2019). *1.sınıf öğrencilerine çıkarma işleminin öğretiminde drama yönteminin kullanımından yansımalar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Debreli, E. (2011). *Yaratıcı drama temelli öğretimin yedinci sınıf öğrencilerinin oran orantı konusundaki başarılarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Denzin, K., & Lincoln, Y. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Sage Publications.
- Dilek, D., & Alabaş, R. (2011). Tarihsel imgelem. M. Safran içinde (Ed), *Tarih nasıl öğretilir?* Yeni İnsan Yayınları.
- Duman, M. (2011). *Sosyal bilgiler dersi öğretim materyallerinde empati becerisinin geliştirmesi: Amaç, kapsam ve etkililik* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Endacott, J., & Brooks, S. (2013). An Updated Theoretical and Practical Model for Promoting Historical Empathy. *Social Studies Research and Practice*, 8, 41-58.

- Fidan, T. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihsel empati algısı ve tarihsel empatinin öğretimde kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirmeleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
- Foster, S. (2001). The role of empathy in the development of historical understanding. *Historical Empathy and Perspective Taking in the Social Studies*, 167-179.
- Kabapınar, Y. (2005). Uygulama ve değerlendirme ölçütleriyle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir bir öğretim yöntemi olarak empati. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 119 - 142.
- Kara, Y., & Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- Karabağ, Ş. (2003). *Öğretilebilir ve bilişsel bir beceri olarak tarihî empati* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Karabağ, G. (2015). Tarih öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 27-46.
- Karataş, O. (2011). *İlköğretim I. kademe sosyal bilgiler dersi doğal afet eğitiminde drama tekniğinin öğrencilerin başarılarına etkisi (deneysel çalışma)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Kafkas Üniversitesi.
- Kartal, T. (2009). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi ilk çağ tarihi konularının öğretiminde drama yönteminin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kaygısız, N. (2019). *Tarihsel empati etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrenci ürün ve görüşlerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 3-16). Pegem Yayınları.
- Koç, Z., & Geçit, Y. (2021). Sosyal bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 74-196.
- Kondoyianni, A., & Kostı, K. (2011). Eğitimde drama yolu ile tarihsel empatiyi beslemek: lise birinci sınıf öğrencileriyle bir eylem araştırması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6(12), 52-57.
- Lazarakou, E. (2008). Empathy as a Tool for historical understanding: an evaluative approach of the ancient Greek primary history curriculum. *International Journal of Social Education*, 23, 27-50.
- Malbeleş, F. (2011). *Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına ve bilinçli tüketicilik düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching*. Sage Publications.
- MEB. (2009). Sosyal bilgiler 6-7. sınıf programı. MEB Yayınları
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Nayci, Ö. (2011). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Subaşı, M. (2012). *Drama yönteminin ilköğretim yedinci sınıf fen ve teknoloji dersi durgun elektrik konusunda akademik başarı ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

- Şahin, S. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin tarihsel empati deneyimlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Şanbey, C. Z. (1960). Leopold Von Ranke tarihçilere yol gösteren bir tarih üstadı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 18(3-4), 273-289. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66734/1043645>
- Şimşek, T. (2006). Türkçe eğitimde drama ve özgün uygulama örnekleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 7(1), 227-297.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. MEB Yayınları.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Ütkür, N. (2012). *Yaratıcı drama yönteminin hayat bilgisi derslerinde kullanılmasının öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yılmaz, K. (2011). Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde tarihsel empati: Geçmişe geçmişteki insanların gözüyle bakabilme becerisi. A.Sümbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar II* (s.11-33). Ankara. Pegem Akademi.
- Yılmaz, K., & Koca, F. (2012). Tarihsel empati üzerine nitel bir araştırma: tarih öğretmenlerinin algı, görüş ve deneyimlerinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3), 855-879.
- Yılmaz, K., & Şeker, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenme stillerinin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 251-266.
- Yılmaz, S. (2013). *Sosyal Bilgiler derslerinde drama yöntemi ile öğretimin öğrencilerin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarı düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yılmaz, S., & Ceylan, T. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde drama yöntemiyle öğretimin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarıya etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 385-412.
- Zayımoğlu Öztürk , F. (2013). Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf coğrafya konularının öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 49-55.

## YARATICI DRAMANIN ÖĞRENCİLERDE TARİHSEL EMPATİ BECERİSİ GELİŞTİRME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ<sup>2</sup>

### Öz

Yaratıcı drama yönteminin, sosyal bilgiler dersi öğretim programı içerisindeki tarihsel empati yapma becerisini öğrencilere kazandırmadaki etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma, durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışma grubunun belirlenmesinde, uygun durum örneklemesi tercih edilmiştir. Çalışma grubu, Balıkesir'in merkez ilçelerinden Karesi'de bulunan bir ortaokuldaki 7. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmada, yaratıcı drama oturumlarının ardından deneysel süreci değerlendirme amaçlı kullanılan yansıtıcı yazma formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Yaratıcı drama uygulamalarının değerlendirme aşamasında elde edilen bu veriler, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Bu kapsamda yansıtıcı yazma formlarında yer alan ifadeler temalar altında toplanarak yorumlanmıştır. Araştırma sonunda yaratıcı drama oturumları aracılığıyla gerçekleştirilen derslerin öğrencilerde tarihsel empati duygusunu geliştirdiğine, yaratıcı drama ile öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilgisinin arttığına, derse etkin katılım sağladıklarına, dersin daha eğlenceli biçime geldiğine ve öğrencilerin yaratıcı drama aracılığıyla eski çağlardaki insanların yerine kendini koyarak bugün ve geçmiş arasında karşılaştırma yapabildikleri bulgulanmıştır. Ayrıca yaratıcı drama sürecinin öğrencilerde merak duygusunu geliştirdiğine ve geçmiş uygarlıkların günümüz bilgi, iletişim ve teknoloji birikimine etkilerinin farkına vardıkları belirlenmiştir. Araştırmanın sonunda, geçmiş devirlerde yaşayan insanların davranışlarını, duygu ve düşüncelerini anlamaya yönelik sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama süreçlerine odaklanılması ve öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yaratıcı drama süreçlerinin sosyal bilgiler dersindeki işlevselliği hakkındaki farkındalıklarının geliştirilmesi gerektiği şeklinde öneriler getirilmiştir.

**Anahtar kelimeler:** Sosyal bilgiler, tarihsel empati, yaratıcı drama.

---

<sup>2</sup> Bu çalışma, yazarların TÜBİTAK 2242 Üniversite Öğrencileri Araştırma Proje Yarışmalarına katılan "Taş Devrini Anlamak" isimli araştırma projesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

---

## GİRİŞ

Yaşadığı toplumla uyumlu bireyler yetiştirme, geçmişten günümüze, devletlerin önceliklerinden biri olmuştur. Aile ve çevre bu uyumun sağlanmasında temel öneme sahiptir ve bu süreçte eğitim, bireylerin bu uyumu sağlamalarında destekleyici bir rol üstlenir. Bireyin içinde yaşadığı coğrafya, kültürel yapı, gelenek ve görenekler, bireysel farklılıklar, toplumsal sorunlar ve çözüm yolları, kurumlar ve işleyişi gibi ayrıntılı bilgilerin öğretilmesi eğitimle olanaklı olduğundan eğitim kurumlarına önemli görevler düşer (Kılıçoğlu, 2012). Temel eğitim kapsamında yer alan Sosyal Bilgiler dersi de birden çok disiplini içeriğinde barındırdığından (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) bu işlevi yerine getirmede oldukça önemlidir. Sosyal Bilgiler dersi kapsamındaki disiplinlerden bir olan tarih, bireylere toplumun köklü bir geçmişi olduğunu anımsatarak bugünü anlama ve geleceğe yönelik öngörü geliştirilmesine katkı sunar (Aysal, 2012).

Kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygu, düşünce ve eylemlerini anlamlandırması (Basch, 1983) biçiminde tanımlanan empati, psikolojide yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Bu kavramdan hareketle oluşturulan tarihsel empati kavramı ise, 19. yüzyılın ortalarında tarihçi Leopold von Ranke tarafından ileri sürülmüştür (Lazarakou, 2008). Von Ranke, tarihçilerin geçmişte yaşamış insanların düşüncelerini ve hislerini anlamalarının önemini vurgulayarak onların yalnızca olayları değil, olayların içinde yer alan insanların duygu ve düşüncelerini de anlamaları gerektiğine dikkat çekmiştir (Akt. Şanbey, 1960). Bu bağlamda tarihsel empati, geçmiş bu günün değer yargılarından değil kendi zamanının koşulları bağlamında değerlendirme, insanların tarihsel süreçte yaşadıkları olaylara, onların penceresinden bakabilme ve onların bakış açılarını anlayarak onları çağdaş zeminde kalıcı kılma gerekliliği olarak tanımlanabilir (Foster, 2001; Yılmaz ve Koca, 2012).

Endacott ve Brooks, tarihsel empati kavramını, öğrencilerin deneyim, karar veya davranışlarını daha iyi anlamlandırmak için tarihi şahsiyetlerle kurduğu bilişsel ve duyuşsal etkileşim olarak tanımlamaktadır ( Endacott ve Brooks, 2008, s.1). Bir başka tanımda tarihsel empati, tarihi olayları ve dönemleri anlamlandırmak için, farklı zaman ve yerlerde yaşamış insanların bakış açılarını ve o dönemin koşullarına odaklanarak anlamlandırma süreci olarak belirtilir (Lee ve Ashby, 1987). Tarihsel empati, tarih araştırmalarında önemli bir yöntem olarak kullanılmış ve tarihçilerin olayları geçmişte yaşamış insanların duygularıyla, hisleriyle, davranışlarıyla düşünerek onları anlamalarına olanak sağlamıştır (Yılmaz ve Koca, 2012). Bu açıdan tarihsel empati, tarihi kanıtlardan yola çıkarak karşılaştırma yapmayı ve o dönemdeki tarihsel gerçekliğe yaklaşmayı sağlayan bir araç olarak görülebilir.

Tarihsel empati, psikolojideki “empati” sözcüğünden farklı olarak duyuşsal boyutu kadar bilişsel boyutu da olan bir kavram olarak alanyazında yer alır (Dilek ve Alabaş, 2011; Yılmaz, 2011). Tarihsel empatinin ilk basamağı olarak kabul edilen empati, bilişsel ve duyuşsal süreçlerden oluşur. 1950’li yıllere değin empati kavramı yalnızca bilişsel bir tanım olarak kullanılmış olmasına karşın 1960’larda empati kavramının bilişsel boyutu yanı sıra duyuşsal boyutu da olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duman, 2011). Bu bağlamda, alanyazında empatinin bilişsel boyutunun düşünce, algılama ve anlama yeteneğinden oluştuğu ancak yalnızca bu boyutun yeterli olmadığı ve empatinin duyuşsal boyutuna da değinilmesi gerektiği ifade edilmiştir (Dilek ve Alabaş, 2011). Ayrıca Endacott ve Brooks (2013) tarihsel empatinin; tarihsel bağlam, perspektif alma ve duyuşsal bağlantı olmak üzere üç ayaklı bir bileşenden oluştuğunu ifade etmiştir.

Tarihsel Empati (tarihi empati) kavramına 2005 Yılı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer aldığı ve empati ile tarihsel empati kavramları arasında ayrımın yapıldığı görülmektedir (MEB, 2005). Tarihsel empati bu programda bilişsel bir süreç olarak tanımlanmış, psikolojinin ele aldığı empati ise duyuşsal bir süreç olarak görülmüştür. Bunların yanı sıra olarak tarihsel empati 7. sınıfın “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde “doğrudan verilecek beceri” olarak belirtilmiştir (Şahin, 2021). Buna karşın 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında tarihsel empati kavramının yer almadığı, sadece empatinin temel beceriler arasında yer aldığı görülmektedir (MEB, 2018). Böylece öğrencilerin tarihi olayları, kişileri, kişilikleri ve davranışları kavramasında onlara yardımcı olmak ve onların eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır.

Tarihsel empatinin duyuşsal boyutu, geçmişteki insanların yaşadıkları duyguları anlama ve hissetme becerisini içerir. Bu boyut, insanların tarihsel olaylara olan tepkilerini ve bunların arkasındaki nedenleri kavramalarına ve tarihsel düşünmelerine yardımcı olur. Bu kapsamda öğrencilerin tarihsel kanıtlardan yola çıkarak eleştirel bir bakış açısı oluşturması beklenir (MEB, 2018). Tarihsel kanıtlardan yararlanılarak yapılandırılan bu öğretim sürecinde, tarihsel kanıtları sorgulayan öğrencilerin yerinde ve amaca uygun sorularla problemleri çözüme kavuşturabilmesi önemsenir. Sosyal Bilgiler Dersinde tarih konularının işlenmesi sırasında tarihsel empatinin kullanımı, geçmişte yaşamış insanların duygularını, düşüncelerini, inançlarını ve yaşama bakış açılarını inceleyerek tarihsel olayların yapay etmenlerini ortaya çıkarır. Böylece öğrenciler, geçmişte yaşanan olayları bugünle ilişkilendirerek öğrenebilir. Ayrıca tarihsel empati, öğrencilerin tarih konularına daha çok ilgi duymasını sağlayarak dersleri sıkıcı olmaktan da kurtarır. Benzer biçimde Altıkulaç ve Gökkaya (2014) da tarihsel empatinin Sosyal Bilgiler Derslerinde öğretilmesinin, geçmişteki insanların eylemlerini anlama konusundaki sıkıcılığı ortadan kaldırarak daha anlamlı bir öğrenme sağlayabileceğini belirtirken Fidan (2023) tarihsel empati etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilere bilişsel ve duyuşsal birçok katkı sağlayacağını ortaya koymuştur.

Tarihsel empatinin öğrencilere kazandırılması için tarihsel roman, biyografi, hikâyeler, tarihsel belgesel, film, dizi ve belgelerden yararlanılabileceği gibi tarihsel canlandırma, yaratıcı drama ve tiyatro uygulamaları; tarihi yer gezileri, düş kurdurma, geçmişle bugün arasında karar verme ve yapılandırılmış farklar etkinlikleri gibi birtakım yapılandırmacı yöntemlerden yararlanılabilir (Kabapınar, 2005; Karabağ, 2015; Şimşek, 2006; Yılmaz ve Şeker, 2011). Bu çalışmada ise bu yöntemlerden biri olan yaratıcı drama yöntemi kullanılarak tarihsel empatinin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır.

Alanyazında yaratıcı drama yönteminin öğrenciler üzerinde Sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirme bakımından etkili olduğu, akademik başarının artırılmasını ve kalıcı izli öğrenmeyi sağlama bakımından faydalı olduğu belirlenmiştir (Aksüt, 2016; Aykaç ve Adıgüzel, 2011; Bingöl, 2015; Çetinkaya Aydoğdu, 2021; Fidan, 2023; Karataş, 2011; Rüzgâr, 2014; Sarı, 2017; Yılmaz, 2013;). Bu çalışmalar genel anlamda Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminden faydalanılması tavsiye edilmiştir. Ancak bu çalışmada alanyazındaki çalışmalardan farklı olarak Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer verilen tarihsel empati yapma becerisini ortaokul öğrencilerine kazandırmak ve olaylara farklı bakış açılarıyla bakabilmelerini sağlayarak, öğrenmelerini kalıcı biçime getirebilmek amaçlanmıştır. Ayrıca Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının gereklerine uygun olarak öğrencilerin sürece etkin katıldığı, süreçte oluşan olaylar arasında bağ kurabildiği, yorumlar yapabildiği ve üst



düzy düşünme becerilerinin geliştiği, etkinlik temelli ve verimli bir ders ortamı oluşturmak da çalışmanın amaçlarından bir diğeridir. Bu yolla, çocukların tarihi olaylar arasında bağlantı kurabilmeleri ve tarihsel empati yeteneği kazanabilmeleri daha kolaylaşacaktır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014) düşüncesinden hareketle, araştırmanın amacı öğrencilerde tarihsel empati yapma becerisini geliştirecek, uygulamalara örnek olabilecek etkinlikler yaparak öğrencilerin tarihsel empati yapma ve düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlamış olacaktır. Ek olarak, tarihsel empati becerisinin kazandırılmasında yararlanılacak yaratıcı drama etkinlikleri açısından örnek bir uygulama olarak diğer araştırmacılara da katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bakımdan çalışmanın diğer çalışmalardan ayrı özgün değere sahip olduğu söylenebilir.

Çalışmanın amacına benzer biçimde alanyazında sosyal bilgilerde tarihsel empati konulu bazı çalışmaların da yapıldığı görülür. Bu çalışmalar; tarihi empati becerisinin öğretilabilir, bilişsel ve üst düzey bir beceri olduğu (Karabağ, 2003), öğrencilerin resim çizerek empati becerisini geliştirdikleri (Kabapınar, 2005), “Sefer günlükleri” kullanımının öğrencilerin tarihsel empati becerilerinin gelişimine katkı sağladığı (Çalışkan, 2008), Sosyal Bilgiler dersinde hatıratların kullanılmasının öğrencilerdeki tarihsel empati becerilerini geliştirdiği (Altıkulaç ve Gökkaya, 2014) ve birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanmanın tarihsel empati becerisini geliştirilmesine etkisi (Brooks, 2011) gibi çalışmaların bulunduğu görülür. Ayrıca Kaygısız (2019) tarihsel empatinin Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılmasına yönelik uygulamalı etkinlikler hazırladığı çalışmasında öğrencilerin tarihsel empati etkinliklerine karşı olumlu bir tutuma sahip olduklarını ortaya koyarken Kondoyianni ve Kosti (2011) çalışmasında lise birinci sınıflarla yaratıcı drama yöntemiyle ders işlemiştir. Çalışma sonunda tarihsel empati düzeylerine bakılarak bir sonuca varmış ve yaratıcı dramının öğrencilerin geçmişe dönük empatik yaklaşımlarının olumlu yönde etkilendiği ortaya koymuştur.

Alanyazından hareketle yaratıcı dramının tarihsel empati becerisinin kazandırılmasında etkili bir yöntem olduğu açıktır. Yaratıcı drama süreç diğer ders etkinlik planlarından farklı olarak ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamasından oluşur ve uygulanır. Bu çalışmada, önce dramatik duruma uygun iki ısınma çalışması ardından tarih öncesi üç döneme ait, üç özellikten oluşan dramatik kurgularla oluşturulan canlandırma aşaması ve son olarak yaratıcı yazma çalışmasının olduğu değerlendirme aşaması yer almıştır. Uygulanan ders planı çerçevesinde “Yaratıcı dramının, öğrencilerin tarihsel empati becerilerine katkısı var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma, ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersi, tarihsel empati kazanımı, öğretim yöntemlerinden yaratıcı drama ve yaratıcı yazma yöntem ve tekniği ile sınırlandırılmıştır.

## **YÖNTEM**

### **Araştırma Deseni**

Bu çalışmada, yaratıcı drama yönteminin tarihsel empati yapma becerisini öğrencilere kazandırmadaki etkisini belirlemek amaçlanmış ve araştırma durum çalışması yöntemiyle yürütülmüştür. Sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesi (Merriam, 2018) olarak tanımlanan durum çalışmasında bir sistem, belirli bir zaman diliminde derinlemesine veri toplama yoluyla incelenir (Creswell ve Poth, 2018). Bu çalışmada da bir sistemi

(yaratıcı drama çalışması ile tarihsel empati becerisi kazandırma) belirli bir zaman diliminde derinlemesine veri toplama yoluyla incelendiğinden araştırmancının durum çalışmasına uygun düştüğü söylenebilir.

### **Çalışma Grubu**

Araştırmancının katılımcıları, amaçlı örnekleme tekniklerinden uygun durum örnekleme (convenience sampling) ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırma konusuna ilişkin derinlemesine veri elde etme olanağı sunması yanı sıra (Patton, 2014) çalışmaya gönüllü ve uygun katılımcıların tespitini imkân sunduğundan (Creswell, 2012) tercih edilmiştir. Bu bağlamda araştırmancının katılımcılarını 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Balıkesir merkez ilçelerinden birinde yer alan bir ortaokulun 7. sınıflarından iki şubede bulunan 32 öğrenci oluşturmuştur.

### **Veri Toplama Araçları**

Araştırma verileri, yaratıcı drama atölyesinde bulunan ve sürecini değerlendirme amaçlı kullanılan, yansıtıcı yazma formu (geçmişe mektup) ile toplanmıştır. Yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanıldığı çalışmalarda sıklıkla kullanılan yansıtıcı yazma formu araştırmacılar tarafından ve alanyazında yer alan örneklerden de yararlanılarak geliştirilmiştir. Yönerge ve uygulama alanı olmak üzere iki bölümden oluşan formun geliştirme aşamasında dil ve içerik açılarından uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda formda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin; öğrencilerin geçmişte yaşayan insanları anlamasını sağlamak adına “eski çağlarda yaşayan bir insan olduğunuzu hayal ediniz” ifadesi eklenmiştir. Form son biçimine ulaştıktan sonra araştırmada kullanılmıştır.

### **Veri Toplama Süreci**

Yaratıcı drama oturumları, sınıflarda, iki ders saatinde, yaratıcı drama lideri rehberliğinde ve iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Yaratıcı drama lideri sürecin planlanması, ön hazırlıkların yapılması, yaratıcı drama atölyesinin biçimlendirilmesi ve pilot uygulamalarda etkin olarak rol üstlenmiştir. Yaratıcı drama lideri rehberliğindeki bu oturumlarda, tasarlanan etkinlikler öğrencilerde tarihsel empati duygusunu ortaya çıkarmak ve geliştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu çerçevede, katılımcılardan, içlerinden geldiği gibi düşünüp konuşma (doğaçlama), konu çerçevesinde bir metne bağlı kalmadan düşüncelerini özgürce ifade etme (serbest düşünme tekniği), duygu ve düşüncelerini yazılı olarak ifade etme (mektup yazma) ve canlandırma yapmaları (doğaçlama yapma) istenmiştir. Sürecin değerlendirilmesi ise beyin fırtınası ve mektup yazmayla yapılandırılmıştır.

### **Verilerin Analizi**

Yaratıcı drama uygulamalarının değerlendirme aşamasında elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Yazılı metinden yola çıkarak yazılı olmayan iletileri ortaya çıkarmaya olanak sağlayan bir teknik (Tavşancıl ve Aslan, 2001) olan içerik analizi öğrencilerin metinlerinden (yansıtıcı yazma formu) tarihsel empati anlayışına yönelik anlam çıkarmaya olanak sağladığı için tercih edilmiştir. Bu doğrultuda yaratıcı dramının, öğrencilerin tarihsel empati beceri düzeylerine katkısını belirlemesi amacıyla öğrencilerin söylemlerinden benzer

olanlar bir araya getirilerek temalar elde edilmiştir. Yansıtıcı yazma formlarının analizi sonucu elde edilen veriler bulgular kısmında verilerek yorumlanmıştır.

### Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Nitel araştırmaların güvenilirliği araştırmacı yönteminin tutarlı olması, geçerlik ise bulguların doğruluğu için araştırmacı kontrolü ile sağlanmaya çalışılır (Gibbs, 2007). Bu bağlamda analizi yapılan verilerin farklı zamanlarda tekrar incelenmesi, kodlama aşamasında verilerin sürekli olarak kıyaslanması ve farklı bir araştırmacı tarafından verilerin çapraz kontrolünün yapılması tavsiye edilir (Gibbs, 2007). Bu önerilerden hareketle çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için veriler farklı zamanlarda kontrol edilmiştir. Bunun yanı sıra bir alan uzmanı tarafından incelenen verilerin çapraz kontrolü yapılmıştır. Alan uzmanından verilerin tamamını analiz etmesi istenmiştir. Bu analiz sonucu kod ve temalar arasındaki uyum (Miles & Huberman, 2016) %88 olarak hesaplanmıştır.

Çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak, gerekli tüm izinler alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Milli Eğitim Müdürlüğü uygulama izni, veli izni ve Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu tarafından 16.12.2022 tarihinde 2022/06 sayılı kararıyla verilen etik kurul izni bulunmaktadır.

### BULGULAR

Yaratıcı dramının, öğrencilerin tarihsel empati becerilerine katkısına ilişkin bulgular Tablo 1’de yer aldığı gibidir:

**Tablo 1.** Yaratıcı Drama Öğrencilerin Tarihsel Empati Becerilerine Katkısına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tema	Söylem*	Katılımcı
Empati	Etkinlik sayesinde eski çağlarda insanların yaşadıkları zorlukları daha iyi anladım.	K1, K2, K3, K7, K8, K9, K13, K18, K19, K21
	Resim çizmek için taşların üzerine resim çizdiğinizi duyunca çok ilgimi çekti ve düşündüm nasıl resim çizdiğinizi ama şimdi mağara duvarlarına resimler çizmiyoruz.	K9
	Artık mağara duvarlarına yazı yazmıyoruz ama mağaranın sert taşlarına yazı yazmanın zor olduğunu anladım.	K3
	O günler çok zordu ve ben o zamanlarda yaşamak istemezdim.	K4
	Ben mağarada duramazdım çok soğuk olurdu. Orada yaşamak o kadar zordur ki...	K6
Kıyas	Yeniçağımızda çocukların telefon bağımlısı olması eski çağda ise insanların uğraşları, teknolojinin olmaması, hep işlerle uğraşması dikkatimi çekti.	K10
	Şimdiki kadar modern olmasa da yine de güzel zevkli bir hayatınız olduğunu söylemek istedim	K12
Merak	Şimdi TV, tablet, internet hepsi var. Bazen sizin döneminizde yaşamak istiyorum ama düşününce siz çok zorluklar çekmişsiniz.	K14, K22, K23, K24
	Günümüzde elektronik aletlerle yapılan eşyalar eskiden el yapımıydı.	K17, K20
	Yazı olmadığı için insanların birbirleriyle iletişim kurması zordu.	K22, K24
	Bu icatlar günümüzde en lazım icatlar olabilirler ve bu buldukları icatları nasıl bulduklarını kafamda hep canlandırıyorum.	K5
	Acaba siz hangi dine inanıyordunuz. En sevdiğiniz aktivite neydi? Yüzme biliyor muydunuz? Nasıl temizleniyordunuz?	K6, K7

---

	Eski çağda yaşamak nasıl bir histi onu merak ederdim çakmak taşıyla ateş yakmayı, mağara yaşantısını...	K6, K7, K11
	Ateşin bulunması onların sayesinde ve o dönemlerde hayat çok zordu.	K1, K2,
	Geçmiş çağlarda yaşayan insanlar takas usulünü, tekerleği, ateşi ve avlanmayı bulmaları önemli.	K2, K5, K12
<b>Takdir</b>	Sizlere bin kat saygı duyuyorum.	K13
	Siz ateş buldunuz biz ise onu kullandık. Siz bitkileri keşfettiniz biz onları yiyoruz.	K15, K18
	Kıyafetleriniz, gelenekleriniz, yöreleriniz çok ilgimi çekiyordu	K18

---

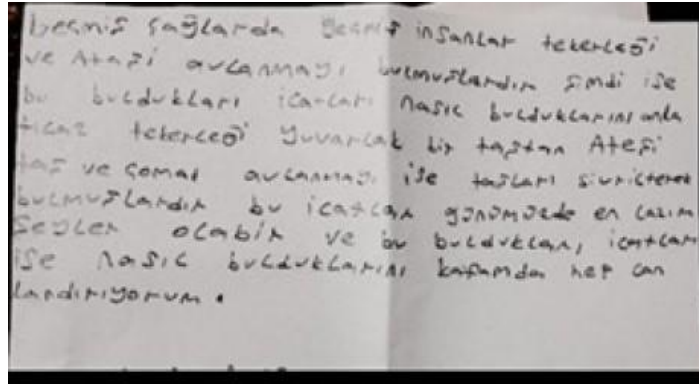
\*Benzer söylemler birleştirilerek söylem benzerliği olan katılımcılar söylemin karşısında kodlarıyla belirtilmiştir.

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde verilerinin “empati, kıyas, merak ve takdir” olmak üzere dört temada toplandığı görülür. İlk tema “empati” temasıdır. Bu temada katılımcıların genel düşünceleri “etkinlik sayesinde eski çağlarda insanların yaşadıkları zorlukları daha iyi anladım.” olarak özetlenebilir. Bu konuda katılımcılardan K2 “Sevgili atam, sizin o zamanlar çok zorluk çektiğinizi biliyorum. Para yokken hep takas yapıyordunuz, ateşi taşlarla yakıyordunuz, yazıları duvarlara kazıyordunuz.” olarak görüşünü ifade ederken K13 “Sizin yaşadığınız bu olaylar çok ama çok zor bir şeymiş. Şöyle bir an düşününce aşırı zor geliyor.” demiş ve o dönemde yaşayan insanlarla tarihsel empati yaptıklarını göstermiştir. Bu durum katılımcıların yaratıcı drama etkinlikleri aracılığıyla eski çağlarda yaşanan olayları ve insanları daha iyi anladıkları, kendilerini o zamanlarda yaşayan insanların yerine koyabildikleri biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 1’e göre ikinci tema “kıyas” temasıdır. Bu konudaki düşüncelerini katılımcılardan K10: “Yeniçağımızda çocukların telefon bağımlısı olması eski çağda ise insanların uğraşları, teknolojinin olmaması, hep işlerle uğraşması dikkatimi çekti.” biçiminde ifade ederken K3: “Sevgili atalarımız, artık mağara duvarlarına yazı yazmıyoruz. Mağaranın sert taşlarına yazı yazmanın zor olduğunu anladım. Şu an sizin yaşadığınız zorlukları daha iyi anlıyorum.” demiştir. Katılımcılar, bugünle geçmiş arasında bağlantı kurarak artan teknoloji kullanımına dikkat çekmiş ve o dönemin insanların günümüz teknolojisinden uzak yaşantısıyla bu günkü teknoloji bağımlılığını eleştirel bir yaklaşımla dile getirmiştir.

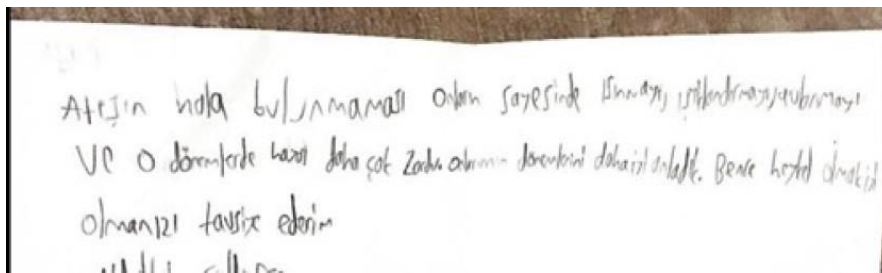
Araştırma sonucunda elde edilen üçüncü tema “merak” temasıdır. Bu konuda düşüncelerini aktaran katılımcı K5: “Geçmiş çağlarda yaşayan insanlar tekerleği, ateşi ve avlanmayı bulmuşlardır. Şimdi ise bu buldukları icatları nasıl bulduklarını anlamaya çalışıyorum. Tekerleği yuvarlak bir taştan, ateşi taştan, avlanmayı ise taşları yontarak bulmuşlardır. Bu icatlar günümüzden lazım icatlar olabilirler. Bu buldukları icatları nasıl bulduklarını kafamda hep canlandırıyorum.” biçiminde ifade ederken katılımcı K6 “Siz nasıl ateş yaktınız ben olsam ölmek isterdim. Ben mağarada duramazdım çok soğuk olurdu. Orada yaşamak o kadar zordur ki akşam yemeği olup olmadığı belli değil. Acaba siz hangi dine inanıyordunuz. En sevdiğiniz aktivite neydi? Bence uyumak. Acaba yüzme biliyor muydunuz? Nasıl temizleniyordunuz? Eğer bu mektubu okuyorsanız, selamlar.” diyerek görüşlerini belirtmiştir. Katılımcıların bu içten görüşlerinin yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin merak duygusunu canlandığı biçiminde yorumlanabilir. Katılımcılar ayrıca o dönemin icatlarının önemini belirterek kendilerini icatların yapılmadığı zamanda yaşayan insanların yerine koyarak düşünmüşlerdir. Buradan hareketle tarihsel olaylara ilişkin de empati becerilerinin geliştiği biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 1’de yer alan bulgular incelendiğinde verilerin analizi sonrası elde edilen dördüncü tema “takdir” teması olduğu görülür. Bu konuda katılımcı K1: “Ateşin bulunması onların sayesinde ve o dönemlerde hayat çok zordu. Onların yaşadığı dönemleri daha iyi anladım.” demişken katılımcı K2 ise: “Sevgili atam, sizin o zamanlar çok zorluk çektiğinizi biliyorum. Para yokken takas yapıyordunuz. Ateşi taşlarla yakıyordunuz, yazıları duvarlara kazıyordunuz.” demiştir. Bu görüşlerden yola çıkarak katılımcıların hayatın zorluğunu ateşin olmamasına, teknolojinin olmamasına ve yiyeceklerin kısıtlı olmasıyla ilişkilendirdiği söylenebilir. Ayrıca katılımcılar ateşin bulunmasını, geçmiş çağlarda yaşayan atalarıyla ilişkilendirerek o zamanlarda yaşayan insanların icatları nasıl bulduklarını ve ateşsiz yaşamın zor olduğunu ifade etmiştir. Bu duruma Mektup 1’deki alıntı da örnek verilebilir:



Şekil 1. Mektup 1

Mektup 1’de görüldüğü üzere katılımcı, geçmiş dönemlerde bulunan buluşların nelerden yapıldığını ve neden yapıldığını merak etmekte ve bu buluşların, günümüzde önemini yitirmemiş olmasıyla, nereden geldiğini ve nasıl geliştiklerini sorgulamaktadır.



Şekil 2. Mektup 2

Mektup 2’de ise geçmiş zamandaki buluşların bugün hayatı nasıl kolaylaştırdığına ilişkin düşünce örneklendirilmiştir. Yaşam şartlarının geçmiş dönemlerde daha zor olduğunu düşünen katılımcı, zamanın şartlarıyla şimdiki yaşamı kolaylaştıran buluşları için atalarına minnet duymakta ve onları takdir etmektedir.

## TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular, tarihsel empati becerisi kazanan öğrencilerin geçmişi anlama, geçmiş ve bugünü karşılaştırmalı olarak değerlendirme ve geçmişin gününüze katkısını takdir etme gibi önemli kazanımlar edindiği biçiminde sonuçlandırılmıştır. Ek olarak yaratıcı drama yöntemiyle yapılandırılan derslerde öğrencilerin merak duygularının etkinleştiği ve bugünü geçmiş ile karşılaştırarak tarihsel empati becerisi kazandıkları belirlenmiştir. Benzer biçimde alanyazında yaratıcı drama yöntemiyle olaylar, durumlar ve kişiler arasındaki bağlantıların daha kolay kavranacağı belirtilir (Çelikkaya ve Kuş, 2009; Kara ve Çam, 2007). Birçok araştırmada derste yaratıcı drama yönteminin kullanmanın öğrencileri olumlu yönde etkilediği ve yaratıcı drama yönteminin öğrencinin edindiği kazanımlar ve tutumlarında olumlu etkisi olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır (Akkuş, 2013; Debreli, 2011; Karataş, 2011; Malbeği, 2011; Nayci, 2011; Subaşı, 2012; Ütkür, 2012; Yılmaz, 2011; Yılmaz, 2013; Zayimoğlu Öztürk, 2013). Bu araştırma, yaratıcı drama yönteminin Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilir, beceriler kazandırılabilir etkili yöntemlerden biri olduğundan sosyal bilgiler dersini verecek eğitimcilerin, yaratıcı drama eğitimi almaları, okullarda verilen derslerin verimliliğini arttırmak için daha yararlı olabileceği düşünülebilir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

Araştırma bulguları öğrencilerin, tarihsel olayların ve kişilerin yaşadığı döneme ilişkin beslenme, teknoloji gibi alanlarla bağlantı kurduğunu gösterir. Alanyazında yaratıcı drama yöntemiyle yapılandırılan Sosyal Bilgiler dersinin, geleneksel öğretimle işlenen derse göre empatik ve sosyal beceri, analitik düşünme ile akademik başarıyı arttırmada, daha etkili olduğuna dair bulgulara rastlanmıştır (Yılmaz ve Ceylan, 2020). Ayrıca bu konuda yapılan bazı çalışmalar, öğrencilerin yaratıcı drama uygulamalarıyla, empatik öğrenme sürecinde, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve ahlaki gelişimleri açısından olumlu olduğu yönünde bulgulara ulaşıldığı belirtilmiştir (Kartal, 2009; Yılmaz ve Ceylan, 2020). Alanyazında bulunan bu sonuçların, bu araştırmanın bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Yaratıcı drama yönteminin ortaokul öğrencilerinde tarihsel empati becerisini geliştirme üzerindeki etkisine bakıldığında Sosyal Bilgiler dersindeki takdir etme, kendini başkasının yerine koyabilme gibi önemli kazanımlar bakımından olumlu bir etkisi olduğuna sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, anlatımlarında kendileri de yer aldığı ve tarihsel kişilerin yerine kendilerini koyabildikleri için, yaşanan olayların içindeymiş gibi hissedip, olayları bağımsız bir biçimde yorumlayabilmişlerdir. Brooks, (2008)'un çalışmasında benzer bir biçimde öğrencilerin tarihsel empati yapma becerisinin yaratıcı drama yöntemiyle geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada dikkat çeken bir diğer sonuç, yaratıcı dramanın düş gücünü açığa çıkarmada önemli etkilerinin olduğu sonucudur (Akdeniz, 2019). Yaratıcı dramanın, tarihsel olaylara farklı bakış açılarıyla bakmada etkili bir yol olduğu anlaşılmıştır. Bu yöneme başvurulacak sonraki çalışmalarda, sanatsal süreçlerin kelimelerden ziyade hareketleri, mimik ve jestleri, görselleri, sessiz hareketleri, izleme ve dinlemeyi içerdiğinden, elde edilen bulguların; diğer yöntemler ile bulunan bulgulara göre, daha çok yorumlamaya açık olduğu, böylelikle analizler esnasında, bu durumun konu alanıyla eşleştirmeyi zorlaştırdığı akıldan çıkarılmamalıdır (Denzin ve Lincoln, 1998; Mason, 2002).

Yaratıcı drama yönteminin ortaokul öğrencilerinde tarihsel empati becerisini geliştirme üzerindeki etkisine bakıldığında öğrencilerin heyecanlı ve meraklı hissettikleri belirlenmiştir. Bu bulgular, Karabağ'ın (2003) elde ettiği bulgularla paralellik göstermektedir. Karabağ'ın (2003), öğrencilerin tarihsel empati becerisiyle işlenen dersten, geleneksel bir öğretim tekniğiyle işlenmiş olduğu derslere nazaran daha çok keyif aldığı bulgularına ulaşmıştır. Benzer biçimde Çolak (2019) çalışmasında, yaratıcı drama temelli etkinliklerin, eğlenceli olduğu yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca yaratıcı drama etkinliği, grup olarak yapıldığı için grup içi iletişimi de olumlu etkiler. Bir araştırmada (Koç ve Geçit, 2021), Yaratıcı drama yönteminin derse olan ilgiyi, hevesi, katılımı ve öğrenciler arasındaki etkileşim ve iletişimi arttırdığı da belirlenmiştir.

## ÖNERİLER

- Araştırma sonuçlarına göre tarihsel empati becerisi kazanan öğrencinin geçmişi anlama, geçmiş ve bugünü karşılaştırmalı olarak değerlendirme ve geçmişin gününüze katkısını takdir etme gibi önemli kazanımlar edindiği görülmüştür. Bu bakımdan yaratıcı drama tekniklerinden de yararlanılarak öğrencilerde tarihsel empati becerisi geliştirilebilir.
- Araştırma sonuçlarına göre yaratıcı drama yöntemiyle yapılandırılan Sosyal Bilgiler dersinin daha eğlenceli olduğu, öğrencilerin derse odaklanma, etkin katılım sağlama ve dersi ilgi çekici kılmaya gibi birçok özelliği sağlamak adına yararlı olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktadan hareketle yaratıcı drama yönteminin yaygınlığının sağlanması,
- Yaratıcı drama atölyesi uygulamalarında öğretmenin yönlendirici yönergeleriyle öğrencilerin geçmiş zamanlardaki kişilerin farklı düşüncelerini ve davranışlarını anlayarak empatik bakış açısını geliştirmeyi hedeflemesine dikkat edilmesi ve yaratıcı drama atölyelerinde, öğretmenlerin konunun uygunluğuna ve öğrencilerin bakış açısını etkileyerek bağlam kurmalarını kolaylaştıracağından tarihsel kanıtların yeterliliğine de dikkat edilmesi önerilebilir.

## Etik Metni

"Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir." Çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak, gerekli tüm izinler alındıktan sonra gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Milli Eğitim Müdürlüğü uygulama izni, veli izni ve Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu, kurumu tarafından 16.12.2022 tarihinde 2022/06 sayılı kararıyla verilen etik kurul izni bulunmaktadır.

**Yazarların Katkı Oranı Beyanı:** Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %20, ikinci yazarın katkı oranı %20, üçüncü yazarın katkı oranı %20, dördüncü yazarın katkı oranı %20, beşinci yazarın katkı oranı %20'dir.

**KAYNAKÇA**

- Akdeniz, C. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin hayal gücüne yönelik bir eylem araştırması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Akkuş, Ç. (2013). *İlköğretim birinci sınıf hayat bilgisi dersindeki fen kavramlarının drama yöntemiyle öğretiminin öğrenmedeki başarı ve kalıcılığa etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Altıkulaç, A., & Gökkaya, K. A. (2014). Tarih öğretiminde hatıratların kullanımının tarihsel empati becerisine etkisi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (1), 21-35.
- Ashby, R. & Lee, P. (1987). Children's concepts of empathy and understanding in history. In Portal, C. (Ed.), *The History Curriculum for Teachers* (pp. 62-88). The Falmer Press.
- Aykaç, M., & Adigüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 1(19), 297-314.
- Aysal, A. (2012). *İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatiye dayalı rol oynama yönteminin akademik başarıya etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Basch, M. (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations. *J Am Psychoanal Assoc*, 31, 101-126.
- Brooks, S. (2008). Displaying historical empathy: what impact can a writing assignment have? *Social Studies Research and Practice*, 2(3), 130-146.
- Brooks, S. (2011). Historical empathy as perspective recognition and care in one secondary social Studies Classroom. *Theory & Research in Social Education*, 39(12), 166-202.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications .
- Çalışkan, H. (2008, Haziran 23-25). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Empatinin Kullanılmasına Yönelik Örnek Bir Uygulama: Sefer Günlükleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Konferansı Bildiri Kitapçığı, Doğu Akdeniz Üniversitesi* .
- Çelikkaya, T., & Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741-758.
- Çolak, G. (2019). *1.sınıf öğrencilerine çıkarma işleminin öğretiminde drama yönteminin kullanımından yansımalar* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Debreli, E. (2011). *Yaratıcı drama temelli öğretimin yedinci sınıf öğrencilerinin oran orantı konusundaki başarılarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Denzin, K., & Lincoln, Y. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Sage Publications.
- Dilek, D., & Alabaş, R. (2011). Tarihsel imgelem. M. Safran içinde (Ed), *Tarih nasıl öğretilir?* Yeni İnsan Yayınları.
- Duman, M. (2011). *Sosyal bilgiler dersi öğretim materyallerinde empati becerisinin geliştirmesi: Amaç, kapsam ve etkililik* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Endacott, J., & Brooks, S. (2013). An Updated Theoretical and Practical Model for Promoting Historical Empathy. *Social Studies Research and Practice*, 8, 41-58.



- Fidan, T. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarihsel empati algısı ve tarihsel empatinin öğretimde kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirmeleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
- Foster, S. (2001). The role of empathy in the development of historical understanding. *Historical Empathy and Perspective Taking in the Social Studies*, 167-179.
- Kabapınar, Y. (2005). Uygulama ve değerlendirme ölçütleriyle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilir bir öğretim yöntemi olarak empati. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 119 - 142.
- Kara, Y., & Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145-155.
- Karabağ, Ş. (2003). *Öğretilebilir ve bilişsel bir beceri olarak tarihî empati* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Karabağ, G. (2015). Tarih öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 27-46.
- Karataş, O. (2011). *İlköğretim I. kademe sosyal bilgiler dersi doğal afet eğitiminde drama tekniğinin öğrencilerin başarılarına etkisi (deneysel çalışma)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Kafkas Üniversitesi.
- Kartal, T. (2009). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi ilk çağ tarihi konularının öğretiminde drama yönteminin öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kaygısız, N. (2019). *Tarihsel empati etkinlikleriyle işlenen sosyal bilgiler derslerinin öğrenci ürün ve görüşlerine göre incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Kılıçoğlu, G. (2012). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 3-16). Pegem Yayınları.
- Koç, Z., & Geçit, Y. (2021). Sosyal bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 74-196.
- Kondoyianni, A., & Kostis, K. (2011). Eğitimde drama yolu ile tarihsel empatiyi beslemek: lise birinci sınıf öğrencileriyle bir eylem araştırması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6(12), 52-57.
- Lazarakou, E. (2008). Empathy as a Tool for historical understanding: an evaluative approach of the ancient Greek primary history curriculum. *International Journal of Social Education*, 23, 27-50.
- Malbeği, F. (2011). *Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına ve bilinçli tüketicilik düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching*. Sage Publications.
- MEB. (2009). Sosyal bilgiler 6-7. sınıf programı. MEB Yayınları
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey-Bass.
- Nayci, Ö. (2011). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Subaşı, M. (2012). *Drama yönteminin ilköğretim yedinci sınıf fen ve teknoloji dersi durgun elektrik konusunda akademik başarı ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.

- Şahin, S. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin tarihsel empati deneyimlerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Şanbey, C. Z. (1960). Leopold Von Ranke tarihçilere yol gösteren bir tarih üstadı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 18(3-4), 273-289. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66734/1043645>
- Şimşek, T. (2006). Türkçe eğitimde drama ve özgün uygulama örnekleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 7(1), 227-297.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. MEB Yayınları.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2014). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.
- Ütkür, N. (2012). *Yaratıcı drama yönteminin hayat bilgisi derslerinde kullanılmasının öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yılmaz, K. (2011). Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde tarihsel empati: Geçmişe geçmişteki insanların gözüyle bakabilme becerisi. A.Sümbül, H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar II* (s.11-33). Ankara. Pegem Akademi.
- Yılmaz, K., & Koca, F. (2012). Tarihsel empati üzerine nitel bir araştırma: tarih öğretmenlerinin algı, görüş ve deneyimlerinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3), 855-879.
- Yılmaz, K., & Şeker, M. (2011). Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenme stillerinin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1), 251-266.
- Yılmaz, S. (2013). *Sosyal Bilgiler derslerinde drama yöntemi ile öğretimin öğrencilerin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarı düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yılmaz, S., & Ceylan, T. (2020). Sosyal bilgiler derslerinde drama yöntemiyle öğretimin sosyal beceri, empatik beceri ve akademik başarıya etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 385-412.
- Zayımoğlu Öztürk , F. (2013). Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf coğrafya konularının öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanımının öğrenci başarısı ve tutumlarına etkisi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 49-55.